

esekelyek (egész évre 2 korona, mely a beiratkozással fizetendő), hogy azok a belépéstől senkit sem tarthatnak vissza. A kibocsájtott gyűjtő-íveken eszközöljétek minél több felírást, mert minden igaz katolikus magyar ifjúnak a „Koloszvári Szent Imre egyesület”-ben van a helye. Abban a biztos reményben, hogy kérésünk el fog jutni mindnyájatok kezéhez és szívéhez és nem haboztok Szent Imre magyar kir. herceg lelkes katonái lenni, elvárunk mentől nagyobb számban tüket s testvéri szíves üdvözléssel vagyunk a Kolozsvári Szent Imre egyesület választmányára. Kolozsvár, 1909. szeptember 10.*

A felhívás lelkes, meggyőződésből s a kor követelményeinek ismeretéből származó hangja mutatja, hogy a Szent Imre egyesület választmányára, vezetősége mindig a helyzet magaslatán állott és a „Galilei”-féle körökkel szemben tudta mindig kötelezettségét. Ezen lelkesedéssel azonban korántsem áll arányban az az eredmény, melyet a Szent Imre egyesület felmutathatna, ha az összes katolikus egyetemi ifjak tömörülnek. Katolikus ifjaink közül még mindig akadnak, kik nem vettek észre, hogy már a nem katolikus „Bethlen-kör” is tudomásul vette a pozitív vallás ellen irányuló veszedelmes aknamunkát, melyet az atheizmussal édes testvér, a szabadgondolkodás végez, hogy ifjainkat a jellemképző nagy és örök Krisztusi eszmék híján már eltök virágában elhervassza. A „Bethlen kör” már kiadta az egyetemi ifjakhoz a lelkes jelszót a feltétlen védekezésre a vallástalanság és materializmus ellen.

Azon óriási romboló hatással szemben, mely a napilapokban, a folyóiratokban, sőt magában a gyakorlati életben a legnagyobb erővel tör elő, a legjobb eszköz a bátor tömörülés oly zászló alá, melyre a vallás és haza szent igéi vannak arany betűkkel feljegyezve és ez a zászló: a Szent Imre egyesület zászlója.

Van ebben ráció és van erre precedens. A magyar haza és nemzet is hajdan három részre volt szaggatva. Lengyelországot is három darabra tepte három zsarnok. És így van Örményország is feldarabolva Török, Oroszország és Perzsia közt. És valamint a lengyelek hajduktól távol, a szabad Svájc földjén, Roppsvilban alkottak meg nemzeti múzeumukat, úgy a keleti örmények is ide hozhatják kultúrcincseiket és szabad országba, amely édes hazát adott a százados üldözés után közénk települt örmény rajnak, elhozhatják e lovagias nemzet kebelébe, amely mindig rokonszenvezett a barbár keletnek egyedüli szabadságszerető nemzetével, a rokonlelkű, sőt talán a rokonvérű örményekkel, akik részt vettek a mi honfoglalásunkban is.

Az örmény múzeum székhelye természetesen Szamosújvárra, a hazai örménység metropolisa, a magyar-örmény püspökség volt és lendő székvárosa, ahol legtöbben vannak örmények, ahol még leginkább él az örmény hagyomány. A múzeum a volt örmény gimnázium emeletén van elhelyezve, egy nagy csarnokban és négy tágas teremben, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségének bőkezűségéből szerzett díszes nagy üvegszekrényekben. A csarnokban egyházi: szobrok vannak és nagyon érdekes helyi vonatkozású fogadalmi képek. Az egyik teremben a szamosújvári római castrumnak az örmény múzeum által feltárt részéből előkerült becses római régiségek, továbbá az örmény köz- és magánélet érdekes emlékei, (pl. Szamosújvár pallosa) régi használati tárgyai, értékes képek stb.

Egy másik teremben nagybescu örmény

A július elején tartott kongregációi gyűlésen, melyen az erdélyi püspök önagyméltósága elnökölt, egy nagyszabású felolvasás hangzott el, melyet egy civil közepiskolai tanár tartott. Benne nemes büszkeséggel jegyezte meg, hogy a katolikus civil intelligenciánk korántsem oly sivárlelkű, mint sokan gondolják, csak vezetés kell, egy hatalmas organum, mely fenntartsa, tüzelje, lelkesítse őket.

Ilyen hatalmas eredményt tartom én a Budapesten oly szép eredménnyel működő, intelligens katolikus urakból álló férfi-kongregációt és ennek mindenben méltó társát, a nemescélú Szent Imre egyesületet. A rendezett ünnepélyeken és felolvasásokon, ha azok főleg érdekes apológiai irányúak, növekedik, kialakul a meggyőződés, a férfias öntudat és bizonyos nemes önérettel lépünk a Newtonok, Pasteurok vallásosságának nyomába.

A kolozsvári egyetem egyik kiváló jogtudós tanára mindennap ott van egyik hátulsó padban az októberi rózsafüzér ájtatosságán és éppen ezen ájtatosságra indulva, a templom előtt maga tette azt a meggyőződésből takadó megjegyzést, hogy most csak korlátolt, fegyelmezetlen, meghasonlott lélek tüntet vallástalanságával. Bár több ilyen tudós, nemes lélek akadna, és szerepelne a Szent Imre egyesület felolvasásain, akkor bekövetkeznék mihamar az az aranykor, melyben az intelligencia vallásossága szégyenitné meg, illetve lelkesítené a köznyös, sok helyen érzéketlen köznépet, így minden megújulna Krisztusban és egy kiváló tudós prófétái szavai beteljesednének, hogy ez a szabad a vallásosság, a nemes öntudatra ébredés százada lesz.

A katolikus nagygyűlések hajnala jelzi az igazság napjának felderülését.

Adja a jó Isten, hogy a Szent Imre egyesület is egy hatalmas tényező legyen a katolikus regeneráció munkájában!

Dr. Komáromy Dezső.

egyházi régiségek vannak. Itt van külön szekrényben Verzereszkul püspök mellkeresztje, (később álló keresztje átalakítva), rendkívül finom fadarabokkal; talán XV. századi bizanti munka atimoszi technikával. Itt van szép sorozata a régi keleti örmény egyházi ruhákban és szereknek és egy gazdag kollektív örmény egyházi himnuszokból. Specialitás egy hosszú papíros imatekeres örmény imádságokkal és képekkel; örmény indexek a XIV. és XV. századból, pompás miniatúrákkal, örmény királyok címei, magyar örmény családok (Kiss, Novák) pazar kiállítású eredeti nemes levelei, örmény történelmi és szent képek és egyéb kegyeleti emléktárgyak.

A harmadik teremben, mely egyúttal a múzeumi igazgatóság irodája, a könyvtár van elhelyezve. Itt vannak Ambrus Zakár örmény kéziratok és sok értékes örmény nyelvű és vonatkozású könyv, továbbá a néhai Szongott Kristóf iratai. A negyedik teremben a rendezésre váró levéltár van, százezernyi örmény iratokkal.

A megnyitás előtt ünnepélyes nagymise volt az örmény székesegyházban. Egyrészt Te Deum-féle hála, hogy meg van alapozva a nagy mű, másrészt Veni Sancte-féle segélykérés, hogy helyes szellemben tovább fejlődjenek. Az igazi keleti szertartású nagymise valóságos esemény volt a hazai örmények történetében. Góvri k Gergely, a bécsi mechtaristáknak szamosújvári születésű új főapátja pontifikált nagy egyházi díszben, hat örmény pap asszisztált, míg három örmény pap egyéb funkciót végzett. Örmény katolikus szertartású tiz lelkész talán még nem volt együtt hazai templomban. Az örmény árvaház énekkara ősi keleti örmény egyházi énekeket énekelt Ágop, az ügyes sek-

Őszi bérmaut.

(Mihályfalva — Medgyes — Somogyom — Erzsébetváros — Segesvár — Sárpatok — Nagysink.)

Mihályfalván hagytuk a főpásztort. Bolyból távozva rövid látogatásra tért be ide.

Kis-Kapus fogadásra készen izgatottan várta már, 26 szépen kiöltözött legény eleje ment Egerbegyig.

Alkonyat felé értek a községbe. Lelkesedés, éljenzés, diszkapuk, beszédek, — a püspök válaszlal, csendes morajlás, meghatottság. Kiskapus tetőtől talpig meg van nyerve.

Engedjék meg, hogy bővebben a fogadásokról ne referáljak. Diszkapuk, beszédek stb. olyanok, mint a kalap mellett a bokréta. Ha ott van látszik, hogy van szerető kéz, mely odattette. Különben, ha el talál maradni, nem lényegbe vágó.

Kiskapuson tehát lelkes volt a fogadás. Bérmaut után (15-en bérmautkoztak, valamenynyien áldoztak.) a templom kerítésében vizsga volt.

Lássuk, az erősség lelke csakugyan meghozta-e ezeknek az apró embereknek az erőt, bátorságot? Igen ám, de mikor ennyi idegen ember állja körül őket szörnyű tudós és érdeklődő képet vágva! S a bátorság rendesen dukkba ful.

A kapusi vizsga mindazáltal jó volt. A plébános kiváló hitoktató és — buzgó lelkipásztor. A főpásztort nagy megelégedéssel és örömmel vett tőle búcsút, míg Bolyán a plébános vette a g y ö r ö m m e l búcsút a főpásztortól és kiseretétől.

A 26 legény újra lóra ült, kísérte a főpásztort Medgyes felé.

Medgyes szept. 26. 27.

Szept. 25. Medgyes izgatott. Az egyháztanács kivonul a város határáig. A tulajdonképeni

restyés vezetése mellett. A mise nem volt nyilvánosan jelezve. De a közönség mégis megtöltötte a nagyarányú székesegyházat és igen meg volt illetődve a szép és megható szertartás által.

Mise után a papság a közönséggel a közeli múzeumi épületbe vonult. Itt Bárány Lukács kanonok-lőesperes, helyi örmény plébános egyházi díszű öltönyt örmény katolikus ritus szerint felszentelte a múzeum helyiségeit. Ezután az árvaházi énekkar pater Arzen mechtarista avatott vezetésével zamatos örmény vallásos és nemzeti dalokat énekelt, aztán a közönséggel együtt a magyar himnuszt.

Következett a felavatás világi része. Tódorfi Lukács polgármester, mint az örmény múzeum egyesület ügyvivő alelnöke üdvözölte a jelenlevőket, különösen a teljes számban megjelent hazai örmény klerust, megnyitották nyilvánította a múzeumot és átadta azt a szamosújvári örmény katolikus egyháznak, mely a múzeumnak az alapszabályok szerint tulajdonosa. Bárány Lukács plébános, mint a múzeum felügyelő bizottságának hivatalból elnöke, átvette a múzeumot az egyház tulajdonába. Aztán rövid, de rendkívül tömör, tartalmas, lelkes, elragadó beszédben halát mondott azoknak, akiknek fődermek van a múzeum megalakításában: minden magyar-örmény ügy rajongó apostola, a múzeum első igazgatója boldogult Szongott Kristóf emlékének; aztán dr. Hermann Antalnak, a múzeum tiszteletbeli igazgatójának, az alkotó buzgalmú agitátornak; továbbá Merz Gyulának, a múzeum kezdeményezőjének, a legavatottabb örmény publicistának; végre dr. Temesváry Jánosnak, a múzeum tudós igazgatójának, aki nagy szaktudással és önfeláldozó

Medgyes természetesen a diszkapunál gyűl össze.

Az utcákon virág, pompa, a házakon szőnyegek; izlés mindenféle — és egy második diszkapu. A házak feldíszítésének érdeme az oltáregylet hölgyeié, kik a munkát felosztva, úgy tudom, házról házra jártak e célból.

Egyszóval a főpásztor egész Medgyes osztatlan rokonszenvével találkozik, a szászok rendkívüli szíveséggel fogadták, — a nagy harangot meghúzták.

A templomajtónál még egy fogadás. A hely ezután nem akar tisztulni. Két gyönyörű eszokor állja útját a főpásztornak, azon belül rengeteg nép.

A medgyesiek minden osztatlan rokonszenvével mellett is vegyesajkuak. Itt ma német beszéd is kellene. Eddig Fejér Gerő dr. volt a püspök szavaival fíradhatatlan tolmácsa.

— Nos dr. úr? — S a püspök hamisan mosolyog.

— Ohó! Az én német tudományom nem a medgyesiek elé való, annál sokkal szerényebb!!

Végre is a főpásztor beszélt magyarul is, németül is. Fejér dr. izgatottan törülte homlokát: — boszorkányos nimetje, majd megjáram vele!

Istentisztelet után a zárdába vonultak.

Mily változás 8 év után! Akkor a kolostornak csak kis részében laktak szerzetesek, — nagy részében pedig rabok, illetve patkányok. Itt voltak ugyanis a börtönök és az udvaron raktárak éktelenkedtek.

Most az egész átalakítva; tágas refektorium, szertárak az ifjak részére, oratorium, szép kert recreatióra, tágas iskola a tanköteles gyermekeknek. A világitást az egész háznak villamos telep szolgálja. Ezen átalakulás főmestere maga a provinciális K ó r y Ottó, festő, villanyos direktor, építő, aranyozó — szakács egy személyben s mindenikben nagy mester.

munkával rendezte a múzeumot és alkotott vegyes becsű, igénytelen anyagból tetszetős, értékes gyűjteményt. Köszönetet mondott mindazoknak, akik hozzájárultak a múzeum megalakításához, Szamosújvár sz. kir. városnak, a múzeum tisztviselőinek, az alapítóknak és adományozóknak, s a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének. Szónoki hévvel hangsúlyozta ezután a múzeum nagy fontosságát, úgy a hazai örménységre, mint a nemzeti kultúrára, a keleti örményekkel való érintkezésre, valamint a magyar nemzet keleti miszsiójára nézve. Személyes remiszenciáit szívlethető közvetlenségével megemlékezett arról az analógiáról, melyet a svájci ropperswyci lengyel múzeum kínál. Meggyőzően kifejtette a hazai örménység faji és hazafias kötelességét a múzeummal szemben és azt a közönség meleg pártfogásába ajánlotta. A fenkölt lélekből fakadó szózat maradandó hatású lesz.

A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége megbízásából a tudós Ornstein József nyug. őrnagy, a szamosújvári római világ nagyerdemű első feltárója üdvözlötte az épen megnyitott múzeumot, majd M. K o v á c s Géza, az Erdélyi Kárpátgyógyászat kitűnő főtitkára, az „Erdély“ szerkesztője tolmácsolta határozatos meleg felszólalásban a rokonszenves testvéregylet üdvözlését.

Hermann tb. igazgató bejelentette a nemeslelkű nagy örménynek, a múzeum első alapítójának, az ifjú lelkesedű ősz dr. M á l y Istvánnak és a beteg Merza Gyulának távirati, s B á r á n y Jánosnak levélbeli üdvözlését; a közönség lelkesen megéljenzete az üdvözlőket.

P. László Polykarp volt gener. definitor is a ház lakója. Súlyos betegségéből egy vesélyes operáció után gyógyult fel s most régi lelki erejével örökdió az erdélyi Ferencrend felett.

Szept. 26. Bérmlás és istentisztelet után 1/212-kor hivatalos tisztelgések. Mely benyomást tesz Hegyesy táblabíró beszéde, ki az igazságügy nagy emberére, Majláth Györgyre hivatkozik.

Érdekesek a zsidó rabbihoz intézett szavai: a megígért Messiásban való hit vezesse — s biztosan elfogja vezetni — a Messiáshoz, Jézushoz.

Látogatások. Először is a kórházban. Azután gróf Normann Lajosnál, a pósteleki földbirtokosnál és Haller Jenő gróf özvegyénél Darlacon.

Este a fiatal szerzetesekhez toppan be a püspök. Nagy a meglepetés és öröm. Komoly atyai intelmeket ad, közbe egy-egy vidám tréfa is vegyül. Megszokta ezt már otthon kispapjainál.

Szept. 27. Megállás nélkül folyt a megkezdett munka.

A huszárok gyónnak, áldoznak és nagyreszűk bérmlálkozik. Azután a főpásztor ismét elindul a városba. Mint egy megrögzött vagabundus. Itt is van beteg, ott is van beteg, azokat mind meg kell látogatni, mert, bizony ritkán teheti ezt meg. A magánházaknál levő betegek után egy pár percre még a kórház, azután néhány előkelő család.

Kedden, 28-án reggel 8 órakor Somogyom felé. A polgármester szívesen szavakkal vesz búcsút, a medgyesiek kalapokat, kendőket lengetnek.

A négyes fogat elrohog Medgyes alatt s 10 órakor már a somogyomi filialis diszkapujánál áll meg.

A templom zsufolva, ott van mindenki val-

Erre megszólalt Gyergyószentmiklós arany-szajú örmény plébános, Görög Joákim gyönyörű beszédben fejtegette, hogy a rendezőség végtelen szerénységéből nem tudatta a múzeum rögtönzött megnyitását a hazai örménységgel; ha közbírré teszi, nemcsak a központból, hanem a periferiából is, ahol elszórtan laknak az örmények, számosan szeregltek volna ide, hogy résztvegyenek a lélekemelő, korszakos ünnepélyen, vagy legalább üdvözlő üzenetet küldöztek volna e történelmi fontosságú napra. A hazai örménység nevében igaz magyar örmény lelekkel, lelkes örömmel és bizó reménnyel üdvözli a magyar örménység palladiumát, a Lukács és Szongott szellemében alkotott múzeumot.

A hivatalos megnyitás után a nagyszámú előkelő közönség meleg érdeklődéssel, örvendő meglepetéssel szemlélte a gyűjtemények érdekes tárgyait és hallgatta az igazgatók magyarázatait.

Az örmény múzeum nem kész múzeum. Még csak keret, melyet a hazai örménységnek kell kitölteni. Mutatvány arra nézve, miféleket lehet ide adni. Oltár, melyen a keleti örménység hálaáldozatot fog bemutatni a magyar nemzeti géniusznak. Intés, hogy a halványuló hazai örménységnek, mint a legmagyarabb magyar elemnek kötelessége a magyar nemzet, a veszélyeztetett erdélyi magyarság érdekében megőrizni és erősíteni az ősi faji erényeket, az eleterő gyökereit. Igéret, hogyha teljesítik e kötelességet, a tisztas multnak dicső jövő lesz az örökösök. Eszme, hogy ápolni kell az örmény hagyományt, az örmény öntudatot és az összetartozás érzetét. Szimbólum, hogy a múzeumban csak visszaadták az örmény egyháznak,

laskülömbőség nélkül. D. u. 4 óra tájt újra útban.

Erzsébetváros felé.

Erzsébetváros, szept. 29—30. Nöbel város, hatalmas örmény katedrálissal, állami gimnáziummal stb. stb. Hanem most minden felemás. Az örménykatholikusoknak van templomuk, nincs papjuk.

A latin katolikusoknak van plébánosuk, nincs templomuk.

A nagy templom megtelt egészen esőndesen figyelő áhitatos közönséggel.

8 év előtt egy kicsit másforma a publikum.

Akkor a főpásztornak nála szokatlan éleséggel kellett a zaj ellen kikeznie . . .

Bérmlás a mechtaristák templomkertjében volt. Jaj de mennyire várták ezt az erzsébetiek!

A főpásztor körüljárt, kiosztotta a Szentleket, azután bevonultak a templomba. Valamelyik „bérmaszülő“ kint maradt, keze még mindig „bérmafia“ vállán volt s zavartan nézgetett szét. Mi következik most? A „bérmaszülő“ egy fia t a l t a n u l ó s a bérmafia fiatalabb tanuló. Persze, persze, az ilyen komoly és fontos dolgokat komolyan is kellene venni!

A templomban ezalatt siri csend, csak a meghatottság könyei.

Bérmlás után a templom kertjében az áll. gimn. kath. tanulóinak vizsgálja. Nem amolyan szigorúan vett vizsga, hanem — kedélyes diskurzus.

Közben a fiatalok is megismerik a püspök aranyos lelkét, a püspök is megismeri övét. Délután a zárdaudvarban vizsga a polgármester és Issekut képviselő jelenlétében.

30. Reggel 7 órakor libegő-lobogó fehér ruhácskák, izgatott, kipirult arcú mamák, tö-

ami az övé volt, hogy az örmény egyház az örmény hagyományának és jellegnek mindig főfenntartója s az utóbbi időben úgyszólván egyedüli ápolója és őrzője volt, s hogy ezért is ragaszkodniok kell örményeinknek elődeik egyházához és ennek örménykatholikus ritusához.

A múzeumból az örmény plébánosok értekezletre gyűltek a helyi örmény plébánián. Ott voltak: dr. Govrik Gergely bécsi főpap, mint ez idő szerint egyttal még az erzsébetvárosi plébánia adminisztrátora, dr. Duha Dávid pápai prelátus, a Balkánbeli miszsiók apostoli felügyelője, újvidéki plébános, Faraó Simon esperes, szépvízi plébános, Görög Joákim pápai káplán, szentszéki ülnök, gyergyószentmiklói plébános, ki mint legfiatalabb az értekezlet jegyzője volt, míg a pastor loci Bárány Lukács elnökölt, a legteljesebb egyetértéssel, egy szívvel-lélekkel, ami eddig talán páratlan volt a hazai örmény egyház történetében, tanácskoztak a magyar örmény egyház legvaltisabb ügyéről és mesze kiható történelmi jelentőségű határozatokat hoztak, főleg a ritus biztosítása és tisztántartása érdekében. A megállapodásokat megküldik az erdélyi püspöknek és pártfogását kérik. Minthogy az, amit az örmény katolikus plébánosok kérnek igazságos, jogos és méltányos, a katolicizmus és egyház érdeke, a haza javára is van a lényeg szerint a megyei püspöknek úgys hivatalbeli feladata, kétségtelen, hogy Erdély nemes szívű, apostoli lelkű, alkotó szellemű püspöke, melegen pártolni, sőt megvalósítani fogja örmény szertartású, hithű gyermekeinek kétszázados ohajátát. Úgy legyen!

merdek kíváncsi, — mert ma van a jól előkészített gyermekek első áldozása.

Kilenc órákor az örmény egyházközség küldöttségét fogadja a főpásztor. Úgy gondolom, ettől a küldöttségtől már előre felt. A plebánosválasztás kérdését akarnak dűlőre vinni a derek örménykatholikások; kemény esomé, furcsa verzők keringenek körülötte.

Tíz órákor indulás Almakereken át Segesvárra.

Segesvár.

Október elseje Segesváron érte a főpásztor. Az egyházmegyében mindenféle megkezdődtek az októberi ajátosságok. Ezt is bele kell illeszteni az új programjába. Segesváron tehát az első dolog: olvasó ajátosság.

A tavaly is volt bérálás, ennek dacára sokan bérálkoztak. Bérálás után sorra jöttek a kicsinyek és a betegek, vizsga, kórházlátogatás, gyóntatás, bérálás.

Az oltáregyesület Segesváron is különös szeretettel várta a főpásztor, a vármegyeház termében műsoros estélyt rendezett, melyen R a s s Károly tanár nagy hatást ért el szabad előadásával. Október elsejének fináléja természetesen mi lehetett? A Szűzanya előtt kivilágított templomban olvasót morzsolgató áhítatos emberek.

Sárpatak.

Október 2. Sárpatak felé. Az út erdön visz keresztül, gyönyörű hely, úgy mondják, de olyan sűrű a köd, alig látjuk a kocsiat is. Igaz meg korán vagyunk! Lassan oszlik ez a kényelmetlen fátyol, szétszóródik felettünk a verőfény, így már igazán gyönyörű út 1 1/2 órán át.

Kőröskörül nemzetiségek laknak s a püspök úgy mondta, most egy oázis felé tartunk, székely községbe, — bár nekünk a Szahara sem volt ellenséges rozsz barátunk.

A 600 lelket számláló község háza közlül karesű torony emelkedik ki, mellette csinos templom.

Hm! — nyolc év előtt mintha hiányzottak volna. Akkor, úgy tudom, kertben kellett istentiszteletet tartani.

Steinhauer esperes miséje után a püspök beszelt, a sárpatakiak szorongva hallgattak, istic minden szót s törülgették könyveiket. Igaz, hiszen nyolc éve nem láttak püspököt s ezek a jámbor, egyszerű emberek hamarabb érzékenyednek ám, mint a városi kritikus lelkek és úgy gondolom, tartósabb is a malaszt az ő lelkükben.

A gyermekek vizsgája, iskolalátogatás, ebéd a szabadban.

1 1/2 órákor indulás Nagysinkre. 41 kilométer Sárpataktól; az egész délutánt utazás foglalja el. 5 1/4 órákor Nagysink határában vagyunk. A főpásztor várják: Imets főszolgabíró és Max Tivadar gondnok, ki a nyáron tartotta jubileumát Fogarason.

Nagysink túlnyomóan szász hely s bizonybizony rákosi hangulat fog el; itt valamikor más élet volt, ez a község virágzó katolikus életnek volt gócpontja. (V. ö. Tózsér közleményeit a Közm. 1907. évf.-ből.)

Szürkültre tehát — ne feledjük el a jövő számg — Nagysinken vagyunk.

H I R E K.

— **Királyunk** nevenapját hagyományos tisztelettel ültük meg. A katedrálisban Kovács Lajos kanonok celebrált nagymisét fényes segédlettel. Katonáság, hivatalok, intézetek mindnyáján impozánsan képviselve voltak.

— **A főpásztor és kísérete a bérmauton.** Minél tovább tart a faradságos és terhes bérmaut, a kegyelmes főpásztor kedélye annál derültebb; s a kísérok, kik a munkából ugyanezak kivészik részüket, a bosszú kocsizás, a kevésbé

kényelmes nyugvás dacára is láthatólag derültebbek s virulóbb színben vannak, mint az elindulaskor. Pater Puchelner ez még nem esoda neki minden ebéd s vacsoránál kijár a főpászortól sajátkezűleg meggyújtott Virginia szivar, de annál különösebb ez F e j é r Gerő regensnel, kinek arcán az utána küldött számlák és ügyvédi fenyetődzések dacára is a testi gyarapodás szemmel látható. A kis titkárhelyettes: Zombory László oly komolyan és annyi szakértelemmel végzi teendőit, mintha ő lenne a püspöki titkárok neszióra.

— **A IX. püspöki körlevél** hozza a fontos kongruatörvényeket, több házassági kérdésre és kételyre ad Róma választ; közli a tanítók fegyelmi szabályzatát; az ősi bérmaut sorrendjét; Péterffy József esp. plebános szomorú halálát; elrendeli, hogy a kath. népiskoláknál a Szent-István-Társulat tankönyvei használandók; végül a kanonoki s egyéb kinevezéseket hozza.

— **Októberi ajátosság** van folyamatban a barátok templomában. Az ajátosság d. u. 5 órákor veszi kezdetét. A házfő kéri a közönséget, hogy pontosan a kezdetre legyen a templomban.

— **Lelki gyakorlatok.** 30—1—2 egyszerre két helyt is lelki gyakorlat volt. Itt csak a papnevelő lelki gyakorlatirol. Bocsiássak meg a furcsa hasonlatot — most amugy is olyan szüreti hangulat van mindenfelé, — de mintha az Úr Jézus is elment volna az ő szőlőjébe, hogy lássa vajjon milyen gyümölcsöt hoztak azok a „palmités.” Az elmélkedési pontokat lelkiatyjuk adta naponta négyszer. Szombaton este szentegimádás volt a kápolnában, vasárnap reggel közös áldozás, Te Deum.

— **Tanáregyesületünk közgyűlése.** Az erd. rk. Státus Tanárainak Egyesülete f. é. november hó 19-én Kolozsvárt a róm. kath. főgimnáziumban közgyűlést tart. A gyűlésen az eddigi jelentkezések szerint előadást tartanak: 1. R i e t l y Károly: Az egyházi ének tanítása a középiskolában. 2. L ó k y Béla: A matematikai tanítás reformja. 3. H o l l ó Károly: A rajz tanításában külföldön szerzett tapasztalatok. Targyalatni fog továbbá a latin nyelvi tanításban a Dent féle módszer és ezzel kapcsolatban a Liber Sexti. Az egyesület elnöksége most szólította fel a tanári testületeket, hogy az előadókat és előadásokat okt. 15-ig jelentsek be.

— **Az első fűtött templom** lesz városunkban az apácák temploma; a hívek adakozásából emelkedik a kályha és fűtik a templomot. A sok mulasztásnál legalább nem fogják okolni a hideg templomot.

— **Egyházközségi közgyűlés.** A gyulafehérvári római katolikus egyházközségnek közgyűlése október hó 3-án, vasárnap délután folyt le a városháza tanácstermében. A közgyűlés tárgya az egyháztanács és iskolaszék tagjainak a megválasztása volt. Közfelkiáltással algonokká választották P é t e r János dr. főgimn. tanárt. Az egyháztanács és iskolaszék tagjai lettek: K o r b u l y Ignác, Á v é d Jákó, C s e r n i Béla dr., K o v á c s Lajos, A t z é l Béla dr., K ó r ó d y Péter dr., P á l Antal, B a l á s Endre dr., K r z y e w s z k y Géza, H o r v á t h Mihály, R a s s Károly, A d o r j á n Samu dr., C s u b r i Bouifác dr., K o n c Viktor dr., K á r p i s s János, K ö r ö s y László, K ó r ó d y Imre, B a l l a István, S z é k á l Ignác, M ü l l e r Lajos, W i l e r s d o f e r Ferenc, B i r ó Ferenc, D a u b r a w s z k y Gyula, H o m o l a y Károly, H i n g e r József, U j h á z y Béla, J ä g e r Adolf, E r ö s Imre, K a s t a l y Ernő, P o e c k e r János. A tanítók a maguk kebeléből kiküldene

zintén egy tagot. — Az új egyháztanács és iskolaszék október hó 10-én, vasárnap délelőtt 11 órákor a városháza tanácstermében tartandó első rendes gyűlésen fog megalakulni, melyre az új egyháztanácsi és iskolaszéki tagok ez uton is meghívotnak.

— **Apróságok a bérmautól.** Somogyom P a p Kálmán somogyomi földbirtokos és egyházigazgató volt a főpásztor és kísérete szívesen látott vendége. Csak a régmúlt idők ősnemes kuriáin láthatnak és élvezhetek boldog óseink oly magyaros, gyöngéd és áldozatkész vendéglátást, minőben a házigazda részesítette a kegyes főpásztor. Jól esett konstatálni, hogy a pusztló, veszni indult közép földbirtokos osztálynak egy tagja itt folyton tömörülő és hódító nemzetiségek között is nemesak megtartotta ősei örökségét, hanem ritka szakértelemmel, gondos utánjárással még tetemesen gyarapította is; a miben természetesen bő érdeme van finom lelkületű, vallásos nevének, ki a háziasszonyi tisztet és gondot nagy szeretetreméltósággal teljesítette. A kis községben a gondnok jó példája s buzgótsága folytán a kath. vallás gyarapodik hívekben, s talán nincs messze az idő, midőn a filiából mater lesz.

— **Oltáregyletünk** vasárnap, okt. 3-ikán tartotta havi imádságát és gyűlést. Az esti szt. beszédén, mit az igazgató tartott — a hívek zsufozásig megtöltötték a templomot.

— **A piaci bevásárlás bajai,** sőt értelmebben piaci mizériák. Mindenki érzi és tapasztalja a piacnak napról-napra növekedő drágaságát. Ennek egyik igen szembevető baja a közvetítők vakmerő kapzsúsága. Ezek a vevő közönség elől összevásárolják a fogyasztási cikkeket, különösen a majorságot és zöldeget. A keddi heti piac alkalmával például már h é t ó r a k o r ott díszelgett minden gyümölcs a kofák kosaraiban úgy, hogy aki abban a hitben kelt föl, hogy jutányosabban vehet egyik gyümölcsöt, megnyúlt orral távozhatott. Nem vagyok az elárusítók ellensége, de a még nagyobb körű közönség érdekében nem kellene megtűrnie a hatóság, hogy a közvetítő eladók (kofák) 9 óra előtt összeszedjék a közönség elől az élelmi cikkeket.

— **Magyar ünnep Rómában.** A magyar szent korona-émlék felavatására október 11-én induló zarándoklat nagyot nyert fontosságában azaz, hogy Öfelsége a király, mint a szent korona viselője S z é c h e r Miklós gróf osztrák-magyar nagykövetet megbizta, hogy az ünnepségen a Koronát képviselje. A kabinetiroda ma közölte ezen fontos rendelkezést az ünnepség rendezőségével. A felavató zarándoklatot S z é c h e n y i Miklós gróf győri és B o r o m i s z a Tibor szatmári püspökök vezetik s azon közéletünk több kitünősége vesz részt. Az ünnepség sikere kívánja, hogy azon minél többen vegyenek részt és önálló nemzeti voltunkról ezzel is vallomást tegyenek. Erre való tekintettel a Rendezőség kéri az érdeklődőket, hogy jelentkezéseikkel siessenek, melyet október 5-ig még megtehetnek. A teljes uti és ellátási költségek: I. oszt. 270 korona, II. oszt. 220 korona, III. oszt. 150 korona. Részletes programot készségesen és postafordulattal küld az Országos Katolikus Szövetség (Budapest, IV. Ferenciektere 7.) — Lapunk zártakor vettük a hirt, hogy a tavaszra halasztották.

— **Érdekes vitaközs.** A múzeumok és könyvtárak országos szövetségének gyulafehérvári látogatásakor nevezetes vita folyt a székesegyházban lévő Hunyadi-sirokról. Még pedig a helyszínén, maguknál a siroknál. A vitánál jelen voltak: A n d r i s k a Antal minisztr. o. tanácsos, C s á n k y Dezső dr. egyetemi tanár. G u l y á s Pál dr., G y ö r g y i Kálmán múz. igazgató, H e c k l e r Antal dr., Nemzeti múz.

s. ör. Szász Károly minisztr. o. tanácsos, Winkler Elemér múz. főfelügy. titkár s mások. A vita főképp Möller István, a székesegyház restauráló műépítész és Varju Elemér, kassai múzeumi igazgató közt folyt. Mindketten már régóta irodalmilag is foglalkoznak a Hunyadi-sírok kérdésével. Möller vitatja, hogy a sír, melynek relief-párnáján Hunyadi János neve van fölvésve, valóban a törökverő hőse; míg Varju azt bizonyítja, hogy ez a sírláda a XVI. sz.-ból való vitéz ábrázol, hanem a Ladislaus de Hunyad feliratú tumba a Hunyadi Jánosé. A vitaközös szeptember 27-én egész délután folyt a templomban, majd bevonultak a püspöki palota fogadó termébe és ott a folyosón elhelyezett sikerült fényképeken folytatták tovább estig a vitát. A kérdés eldöntetlen maradt. A tudósok elhatározták, hogy e kérdés tisztázására egy bizottságot küldenek ki, amelyben a kérdéssel foglalkozók tovább vitázhatnak, míg esetleg sikerül a Hunyadi-sírok ügyét eldönteni.

— **Városunknak** érdekessége most a sok kéziladával járó-kelő katona-ujonc. Némelyiket az edes apa kíséri, aki aztán a feletti bújában, hogy itt kellett hagyni fiát, jól felönt a garatra. A főúrságnak levő „régiek” oly gúnyos magyarással spektálják a savanyu arcú „bundásokat.”

— **Mikszáth Kálmán jubileuma.** Mikszáth ezidén tölti írói munkásságának negyvenedik esztendőjét. Méltó irodalmi ünnepel fogják ezt a nevezetes évfordulót megülni. Művei regényköltészetünknek számottevő alkotásai. Jubileuma alkalmából a költő saját szerkesztésében legjava munkáinak 30 kötetét mint jubi-láris kiadást fogják sajtó alá rendezni. Áruk kisebb a régi kiadásokénál: füzve 80 K., 20 diszes kötésben 120 K. A jubilaris bizottság most ezen kiadásra előjegyzést bocsátott ki. Az aláírók kettős szolgálatot tesznek vele. Partolják a hazai irodalmat, mert az előfizetések felelő a jubilaris kiadás költségeit fedezik; ünneplik a nemzet nagy íróját, mert a másik fele a neki szánt nemzeti ajándékokra jut. Ez pedig nem más, mint annak a kiesiny földnek a vissza ajándékozása, amelyet az ő eleinek, apáinak a verejtéke öntözött. Kétezeröttszáz előfizető biztosíthatja ezen szép tervnek a megvalósítását. A jubileumi bizottság élén Apponyi Albert gróf elnök áll, a diszelnökök közt Prohászka Ottokár is helyet foglal, úgy a végrehajtó, mint a nagybizottság tagjai közt több katolikus főpap, magnás, közeleti és irodalmi notabilitás szerepel, ami igazolja, hogy nemzetünk nagy fiát elfogulatlanul meg tudjuk becsülni. A jubilaris kiadásra lapunknak megküldött aláírási íven is előjegyezhetni.

— **Misszió Nagyenyeden.** Az enyedik buzgó plébánosa nagy örömet szerzett híveinek. A sok veszélynek kitett hívek részére szept. 30-án, okt. 1. és 2-án lelki gyakorlatokat tartott. Dr. Péter Antal theol. tanár tartotta a szentbeszédet, melyeket a hívők példás áhitattal hallgattak. A misszió vége felé már nagyon sokan járultak a szentgyónáshoz, a közös szentáldozásnál pedig megtörtént az az öröndetes eset, hogy az előkészített pártikulák mind elfogytak s noha a misézó pap több pártikulát szeltört, mégsem tudtak a hívők mindnyájan áldozni. Azok, akik a 8 óras misén nem jutottak a szentáldozáshoz, a 10 óras szent misén áldoztak. A nagyenyedi oltáregylet köszönetét és halaját fejezte ki a missziókat tartó lélekész előtt, mire a szónok örömenek adott kifejezést a nagyenyedik buzgósága fölött. Örült különösen az oltáregyesületi tagok buzgó működésének, minek eredményeként az oltárok tisztasága és izléses díszítése. Az Úr Jézus még fogja jutal-

mazni az értele végzett munkát és áldását fogja adni mindazokra, akik Őerrele fáradoznak. A misszió emléke, azt hisszük, még sokáig megmarad az enyedik lelkében.

— **A római magyar és német papnevelő intézet új kormányzója,** P. Biedlerleck híres szociológus, rendi előjárója az Innsbrucki egyetemre küldötte tanárnak. Távozásával a római német és magyar papnevelő intézet kormányzói állása üresedett meg. A nagyjelentőségű állást szept. 29-én töltötte be a rendfőnök P. Müller Adolf jézustársasági atyával. Az új kormányzó hosszabb időt töltött Magyarországon és a kalocsai Haynald obszervatóriumában és ezen idő alatt a magyar nyelvben is nagy előhaladást tett. P. Müller 1853. márc. 6-án Paffendorfban született, gimnáziumi tanulmányait Bedburgban a Ritter-akadémián végezte. Mint papnövevények a német magyar kollégiumban tanult 8 évig, 1877-ben szentelték pappá, 1879-ben lett a Jézustársaságnak tagja. Kilenc évig alaposan kiképezte magát a csillagászatban és a felső matematikában; tanulmányait a berlin-potsdami, kalocsai és stonyhursti csillagdában végezte. Magyarországi tartózkodása alatt, — amint később beszélt, — még magyar prédikációit is mondott. Angliából Indiába ment, ahol a jezsuiták bombayi kollégiumában 7 évig miniszter volt. 1895. Rómában a Gergely-egyetemen P. Secchi (tanítója) utódja lett s 14 évig tanította itt a csillagászatot, egyuttal a janiculumi magániskolának igazgatója volt. Irt egy két kötetes astronomiát olaszul, megírta Kopernik M., Kepler J. és Galilei életrajzát. Kinevezetése szept. 29. oivasták fel a pirok S. Pastore nevű nyaralójában. A nyolc éves növendék itthon érzi magát piros testvérei között. Kivánjuk, hogy sok derek papot neveljen hazánkban is.

— **Leváltari kutatás.** A gyulafehérvári székesegyház tornya alatt elhelyezett káptalani levéltárban kutatást folytatott szeptember hó 27-től Csánky Deszö dr., országos levéltárnok, kiváló történettudosunk. Melegen köszönte meg Fábrián Sándor nagyprepostnak, a levéltár őrenek szíves keszseget, amellyel munkájában támogatta. Csánky dr. ezen idő alatt a püspöki udvar vendége volt.

— **Részleges tisztújítást** tartott Fogaraszvármegye törvényhatósága, amelyen a sarkányi járás főszolgabírójává: Pombrády Gyula I. aljegyzőt, kinek helyébe Parányi Kálmán miniszteri segéd fogalmazott I. aljegyzővé és II. aljegyzővé Bartalis Ferenc eddigi közig. gyakornokot választotta meg. Az első aljegyzői választást vita előzte meg. P. Serbán Miklós biz. tag, orsz. képviselő tiltakozott az ellen, hogy a választás most ejtessék meg, indítványozta, hogy ezen állás betöltése vetessék le a közgyűlés naprendjéről, azon okból, hogy ezen állásra megelőzőleg nem lett kifejezetten pályázati hirdetmény kiadva s illetve ezen állás betöltése nem vétett fel a közgyűlési tárgysorozathoz. Kifogásolta egyben a kijelölt választmány által megejtett kijelölést azon egyhangú kijelentése kíséretében, hogyha már nem jelöltettek ez állásra a megyebeli román ifjak közül, úgy a megyebeli magyar pályázók közül lett volna kizárólag. Ezen tiltakozás dacára a Parányi Kálmán választása felkiáltással ejtetett meg, mire a románság Serbán vezetésével a közgyűlési tereméből tüntetőleg távozott.

— **Bokrétaünnep.** Az erd. róm. kath. státus szekelyudvarhelyi főgimnáziumának új épülete, mely impozáns méreteivel már most is uralkodik a városban s ennek egyik legszebb díszé lesz, szerencsésen tető alá jutott. Ennek öröme f. hó 2-án megtartották a szokásos bokréta-ünnepélyt. A munkások a napi munka után az épület előtt gyülekeztek, ahol Tamás Albert főgimnáziumi igazgató intézett hozzájuk szép beszédet s kiosztotta köztük azt az ezer

koronát, mellyel a státus igazgatótanácsa kívánta megjutalmazni őket becsületes munkájukért. Amíg a szép őszi idő tart, a munkálatok serényen tovább folynak.

— **A szekelyudvarhelyi férfiak Maria-kongregációja,** mely f. é. május havában tartotta ünnepélyes fölvételét, október hó 1-én új eljárásigot választott. A rendes heti ülés után a kongregáció tagjai a plébánia ebédőléjébe vonultak, ahol Mikcs János gróf praeses vezetésével mellett megejtették a titkos szavazást. Prefektus lett Szemlé Ferenc, főgimn. tanár, asszisztensek: Tamás Albert főgimn. igazgató és Burger Artur főgimn. tanár; konzultorok: Stratzing Emil kir. tan., pénzügyigazgató, Persián János kereskedő, dr. Kovács Jenő ügyvéd, Péter Lajos timár, Szabó Gábor törvényszéki írodatiszt és Pleisner Vilmos gyógyszerész; titkár: Kogler Ernő pénzügyi írodatiszt; pénztáros: Maráth József szakiskola tanár; lektorok: Jancsó Béla főgimn. tanár és Gál Mihály tanító; énekesvezérek: Gál Imre áll. tanító és Szabó Antal kántor. Október hó végén Malath Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök úr az új jelölteket ünnepélyesen fölveszi a kongregációba.

— **Komoly katonahang.** A cs. és kir. katonai alreáliskola felavató ünnepségén Rohr altábornagy, a Ludovika volt parancsnoka intézett beszédet a 288. nagyobbrész magyar és katolikus növendékhez. Beszédének feltűnő része, midőn hangsúlyozta, hogy a katonai nevelésnek szigorúan vállalkócsai alapon kell történnie. Mintha felsőbb katonai körökben is kezdenek belátni, hogy tisztjeink eddigi kiképzésében éppen ez hiányzott volna egy kevéssé. És hogy Maros-Vásárhelyt ez meg fog történni, elég biztosíték, hogy oda egy ma zán buzgó katonalelkész (Dr. Árvay Nagy Bálint) küldtek, az óriási épület legszebb helyén impozáns kápolnát rendeztek be Jézus sz. Szíve oltárral. Ennek felszentelését Karácsony Márton apát-plébános végezte nagy segédlettel. Rohr altábornagy felszólította a különféle vallású és rangú publikumot, hogy az Isteniszületlen kérjék Istent, hogy az intézet elérhesse célját. Nagyszébenből Gaudernák hadtestparancsnok is jelen volt a felszentelésen.

— **Új képviselőválasztás.** A Simkó József lemondásával megüresedett szentgyeházfalusi kerületben f. hó 16-án ejtik meg az új képviselő-választást, mely elé az egész vármegye nagy érdeklődéssel tekint. Az egyetlen komoly jelölt Embery Árpád kath. főgimn. tanár, akit a választók osztatlan bizalma és szeretete környez. Megválasztása, bár ellene más, idegenből jött jelöltek is próbálkoznak, biztos. A kerület és vármegye érdekei mindenestre önzetlenül munkás harcost nyerne Embery Árpád személyében.

— **Az Erdélyi Karpát-Egyesület 1909. évi október hó 9-én (szombat) délután 1/2 óra körül Deván a városház üléstermében tartja XIX. rendes közgyűlést. Két kirándulást is tartanak. Első kirándulás: Indulás október hó 10-én reggeli után vonattal Vajdahunyadra a hunyadi lovacvár megtekintésére s onnan továbbutazás hegyi vasúttal a Gyalári vashegyre. Ebéd a vasgyári vendéglőben. Visszaérkezés Piskire este 8 ó. 10 p. Vacsora. Elutazás haza tetszés szerinti vonattal. Második kirándulás: Indulás október hó 10-én, reggeli után kocsikkal Nagycs. festői vidékére. Az aranybánya megtekintése. Ebéd. Visszautazás kocsival Deva városba. Érkezés d. u. 6 óra. Vacsora. Tetszés szerinti vonattal hazautazás.**

— **Brassó város közegészségügyi viszonyainak javítása** tekintetében fontos lépést tett előre, amennyiben két és fél évi építés után most fejezte az egész város területének egysé-

ges esatornázás. A esatornázás építését F o r b á t h Imre dr. műegyetemi magántanár művezetése mellett kissebesi gránitkőbánya-részvénnytársaság végezte. Összesen huszonhét kilométer földalatti esatorna épült, melyeknek üzembe vétele után betömtek a régi, egészségellenes földfeletti lefolyó esatornákat. A folyton növekedő idegenforgalom igényeinek kielégítése céljából ugyancsak most építenek Brassóban egy modern százhuszszobás szállodát, a melyet körülbelül egy millió korona költséggel a város lakosságából alakult részvénytársaság épített.

— **A Szent Ferenc rend ünnepe.** Mindenféle gyönyörű ünnepségek keretében fogja megünnepelni világszerte a szent Ferencrend főnlásának 700 éves jubileumát. Hétszáz esztendeje, hogy „Krisztus szegénye“, Assisi Szent Ferenc megvetette alapját ennek a rendnek, amely azóta a szent szegénység nagy erejével dolgozott a lelkek megmentésén. Szent Ferenc szegénysége és mely járású prédikációi először csak 11 embert vonzottak a szent köré s a szent 1210-ben megírta a rend szabályzatát, melyet III. Innocent pápa jóváhagyott. A rend aztán csakhamar földvirágozott, elterjedt s mint a szorgos méhraj, dolgozott a szent földadata megvalósításán. Most hogy a hétszáz esztendő utra visszatekint a rend, gyönyörű, szédítő távolatai nyílnak meg előttünk a rend produktív munkálkodásának. Ezeknek az igénytelen aláztos embereknek sorraiból nem kevesebb, mint 4 pápa, 80 kardinális, 30 patriárka, csaknem 2500 érsek és püspök, 45 szenté és 90 boldogáavatott került ki. Minden tudományak megvoltak és vannak a maga büszkeségei a Szent Ferenc-rend tagjai között, nagyszerű cáfolatúln annak a régi hazugságnak, hogy a tudomány ellenkezik a hittel. A nagynevű és nagyérdemű rend nagy történeti multjából fényes lapokat juttatott a magyar történelemnek is. Szent Ferenc egyszerű, aláztos fiaí érdemes, az utókor elismerésére méltó munkát fejtettek ki nemzetünk kulturális haladásában. Mikor hadsorokba kellett vonulnunk nemzeti létünk védelmére, Szent Ferenc fiait mindig ott találtuk sorainkban. Közükben olvasókat keresztes volt s e két szent szímbolum bátorított és lelkesített bennünket a győzelemre. A nándori diadalban Kapisztrán Szent Jánosnak, az egyszerű ferencrendi atyának nevét a Hunyadi neve mellett emlegetjük.

— **Csikszentmihályon** a szokásos sztmihálynap bűsű a hívek nagy részvétele mellett folyó hó 3-án tartott meg. Ünnepi szt. beszédet és szt. misét A l b e r t Z s i g m o n d kássonjakabfalvi plébános, a helybeli plébános unokaöccse mondott. Délben a közvetlen szomszéd papok a szives házigazda asztalánál telepedtek meg, s rövid, de barátságos ebéd után hazasiettek az októberi rózsafüzér-ajátosság megtartására. Először volt alkalmunk itt annak a 835 kilós haragnak gyönyörű és az egész vidéket átható szavát hallani, melyet J a k a b Lajos esperes-plébános sztmihályi lelkész lelkészkecsésének 20 éves emlékére s a j á t k ö l t s é g é n 2713 k o r o n a v a l létesített, hogy hirdesse Isten diésőségét és azt, hogy a hivatás önzetlenül szerető lelképásztor minden áldozatra kész, ha a reabizottak lelküdvé úgy kívánja. Úgy a harag, mint a haragok vasállványára Hönig Frigyes aradi haraggyáros remek műve.

— **Fogarasvármegye** törvényhatósága folyó év szeptember 28-án S z é l l József főispán elnöklete alatt tárgyalta Hajdu vármegyének a szekulárizáció keresztülvitele tárgyában kibocsátott feliratát. A közgyűlés az állandó választmány javaslatára Hajduvármegye feliratát irattárba helyezni rendelte, és kimondta, hogy ez ügyben hason szellemű feliratnak a képviselőházhhoz való intézését feleslegesnek tartja, annál is inkább, mivel a katolikus egyházi birtokoknak

az állam által való lefoglalását, konfiskálását olyan hatalmi ténynek tekinteni, mely az államot, mint a jogok védőjét és biztosítóját önmagával hozná ellentétbe. Miről Hajduvármegye közönségét értesíti.

— **A pázmánitáknak** is lejárt a szünetük; tegnap csoportosultak mint a vándorfecekek mindenhonét papnöveldeinkbe s ugyancsak tegnap útra is indultak Wien felé.

— **Népszövetségi gyűlés és bűsű Csikszentgyörgyön.** F. hó 3-án a Kath. Népszövetség helyi szervezetének kibővítése céljából népgyűlést tartott, amelyen a szövetség szükségességét és célját K o v á c s András tanár, dr. D a r a d i c s Felix ügyvéd és Nagy Antal plébános ismertették. A nagygyűlés I n c z e Domokos plébános zárószavaival ért véget. A szentmisét B a j n a Ferenc szentszéki ülnök mondotta, a szentbeszédet pedig K o v á c s András hittanár.

— **Marosvásárhelyről** jelentik: a vármegye új székházának tervpályázata felett tegnap döntöttek. Első díjat nyertek K o m o r é s J a k a b műépítésk, a másodikat W i g a n d és K ö o s, a harmadikat M e l h a Tibor mérnök. A székház a város legszebb részén épül 600.000 korona költséggel.

— **A székelyföldi kirendeltség működése.** Marosvásárhelyről jelentik: A székely kirendeltség vezetője, K ö o s Mihály vasárnap Enyeden az Alsófehérmegyei Gazdasági Egylet helyiségében beszámolóval mondott. A kirendeltség 372 gazdakört, 17 községben vízvezetékét és számos népházat létesített. A tejszövetkezetek 660.000 koronát forgalmaztak. A kirendeltség akciójába bekapcsolták Kolozs-, Alsófehér-, Szilágy-, és Kisküküllőmegyéket. A kirendeltség ingyenes jogsegélyt is létesített.

— **Keresztény Magyarország** revindikációjának nagy munkájában tevékeny részt vesz az alics-kászoni esp. kerület. U. i. f. hó 3-án újból két helyen alakult meg a kath. népszövetség: Kozmáson és Csikszentgyörgyön, illetve az utóbbi helyen lelkes népgyűlést tartott. — Kozmás községben, ahol egyúttal védő szentjének bűsűünnepe volt, a lelkes plébános által már előkészített és a szomszéd községekből nagy számban odasereglett hívek nagy sokaságára tolongott a nagykiterjedésű templomkerítésben, ahol a gyűlést — a minden szépért és közjőért lelkesedő ker. főesperes, — H o s z ú Ferenc szép beszéddel megnyitván, felkérte O r b á n János gyógyszerészt ismertető beszédének megtartására. Nevezett gyógyszerész — a közismert hitvalló — buzgó, ágilis, szép szónok, szónoklatával elragadta az igaz, lelkes híveket. Szónoklatát a nép meg-megújuló élénzésével hálálta meg s végül pedig azzal, hogy azon napon egyhangulag státuszgyűlési világi képviselővé választották. Azután Dr. A l b e r t Károly csikszentmártoni ügyvéd beszélt lelkes és ker. kath. szívből jövő buzgalommal. Végül a helyi plébános, B a r t h o s Mihály röviden egybefoglalva a szép beszédekét, felhívta híveit a népszövetségbe való beiratkozásra; s amint a lelkesültségből észrevehető volt, alig akad néhány alak, akik a népszövetségbe be nem iratkoznak s nagy a remény, hogy jövőre híthű, kath. országgyűlési képviselőnek leend.

— **Közönetnyilvánítások.** A Szent István-Társulat a borbándi áll. elemi iskolába járó róm. kath. vallású tanuló gyermekeknek, kikkel szemben az iskola nagy kultúr- és hazafias missziót van hivatva kifejteni, ezen vallásérkölesi és magyar nemzeti szempontból és a szülők nagy szegénységére való tekintetből 10 drb. elemi-10 drb. kis kátét és 10 drb. Pokorny-fele kis Bibliát ajándékozván, ezen könyvekben része-

sülők és a szülők nevében a nyilvánosság előtt is a kegyes adományért a jötevé Társulatnak hálás köszönetet mondok. B u t y k a S á n d o r pléb., isk. gondn. elnök.

A Szent-István-Társulat mint a katolikus hitélet hatalmas támogatója a s z é k e l y v a r s á g i községi elemi iskola szegény tanulóinak számára 35 drb. hit és erkölesi tankönyvet kegyeskedett adományozni, amely kegyes adományért ez uton fejezi ki hálás köszönetét az iskoláskék. Székelyvárság, 1909. október 1-én. B o c h k o r László s. k. isksz. elnök.

— **A Kis Pajtás** (szerk. Csöppike Csanika) kitűnő kath. szellemű gyermeklap 5. száma is változatos, a gyermek-lelket mindvégig lebilincselő kedves tartalommal jelent meg. Van benne elbeszélés Janika sárkányáról; Boriska és Esztiakéről. Szép verseket hoz Földes Zoltán tanító bacsitól, Hodacs Ágostontól, K. A.-tól. Iágyan zsongó „Altató-dal“ (kottás zenei rész) alá Harsányi Lajos irt elringató szöveget. Tibor vakációjáról meglepő közvetlenséggel számolt be L. Steinfeld Frida barassói leveleben. Meleghangú megemlékezéssel szól október 6-áról. — Gyermekek Hírek. — Gyermekeirodalom, nemkülönböztetve közismereti rövid cikkei fent tudják tartani érdeklődésünket. Akad benne mulattató. Fejtőró, nem egy komoly intelmeket tartalmazó verseik. Nem hiányzanak azonban belőle mókás rim-karcolatok sem. Szöveget illusztráló humoros, valamint komolyabb nagy gonddal összeválogatott genre képei a gyermek-lelkekre derült, tiszta hangulatot visznek. A Kis Pajtás ez a száma, mint mindegyik, csak azt bizonyítja, hogy ő a gyermekek valódi jó pajtása, igaz barátja. Megjelenik hetenként egyszer. Hat koronáért egész évre megrendelhető a „Kis Pajtás“ kiadóhivatalában Budapest VII. ker., Thököly-utca 16. sz. Melegen ajánljuk a főtiszt. plébános és hitoktató urak szives figyelmébe. Mutatványszámokat készségesen küld a kiadóhivatal.

— **A dívat kinövéséi.** — Méltóságos uram, meghozták az automobil új kereket! — rohant be a sofför a grófhhoz — de milyen hamar elkészítették! Ezzel két szolga behoz egy nagy, másfél méteres dobozt. Kibontják, hát nem a kocsi-kerek van benne, hanem a méltóságos asszony kalapja. Ez különben nem grófnővel is megtörténhetik.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Kis Jézus Örömom.** Kedves kis imakönyv jelent meg a Szent-István-Társulat kiadásában: Vargha Damján dr. „Jézusom örömom“ című néhány év előtt megjelent és egy csapásra az ifjuság kedvencévé vált imakönyvének 6—10 éves gyermekek számára kibővített kiadása. Ennél kedvesebb, hatásosabb, a szívet-leket megragadóbb imakönyvet nem adhatunk a gyermekek kezébe. Szerzője az Eucharisztia fényénél mélyseges lélekkel tekintett bele a kicsinyek szívébe s mindazt, amire az Istennek tetsző igaz és szép elethez szükségök van, a szent egyszerűség közvetlenségével s gyöngédségével összefűzve, könnyű módon nyújtja nekik. E mindenki szeretetére érdemes imakönyvecské a izlésesen aranyozott vászonkötésben 50 fillér.

* **Erzsébet királyné kíséretében.** Irta S z t á r y Irma grófnő. Budapest, a Szent-István-Társulat kiadása. 1909. Ára fűzve 5 korona, pergament kötésben 6. korona. Áldott emlékü Erzsébet királynéknak utolsó éveinek történetét mondja el Sztáray Irma grófnőnek most megjelent szép könyve. A grófnő útján kíséretje, majd udvarhölgye volt a királynénak; a szeretet, ragaszkodás és rajongás fűzte őt hozzá; léptét nem az udvari méltóság figyelmes kötelességtudásával, hanem a királynéjéért élő-haló s benne nem csak a királynét, hanem a finom lelkű, nagy értelmi tehetségekkel és jószággal egyaránt megáldott asszonyt tisztelő magyar nőnek lelke-

sedésével kísérte s róla szóló könyvét is ezta a rajongással, szeretettel és lelkesedéssel írta meg. Erről a felejhetetlen nagyszonyról szóló emlékiratnak a külső köntöse is méltó értékes tartalmához: a könyv kiállításában a legfinomabb izlés s a legnemesebb egyszerűség oly művészi eszen van összehangba hozva, hogy a legszószobább esztétikai érzeket is kielégíti. A könyv külső díszítései, a belső illusztrációk, a keretrajz, a betűk, a papíros mind-mind csak fokozzák a tartalom nyújtotta élvezetet s megérik elismerésünket a nyomda iránt, melynek műhelyéből kikerült. Sztáry grófnő könyve nemcsak mint irodalmi alkotás kiváló becsű, hanem a modern nyomdaiparnak is elsőrendű terméke.

Kritikák.

Nem szalmatüze?

Csikmegyében nagy óvációkkal fogadták az ország katolikusai vezérkarának képviselőit. S dacára, hogy az a vármegye, melyben Erdély katolikusainak egyharmada lakik s a mely népe a legerősebb, legbűbb katolikus, nagy változásnak véli ezt. Pedig csak szinpad: „Változás.”

A népről van szó, amely nem rég még záptojással fogadta a budapesti katolikus urakat s amely ma a vármegyéből összezarándokolva, lelkesen ünnepli Rakovszkyékat.

Mert a nép akkor sem a néppártot dobálta, hanem a „papokat.” És most sem a népszöveget üdvözi, hanem a „papokat.”

Ennek oka pedig a következő:

Akkor a legolvasottabb csiki lap vezércikke így kezdődött:

„Járják az országot, hintik a konkolyt . . .”
Ma így: „Keresztény lelkem forró gerjedelmével üdvözlöm . . .”

A másik lap, a zsidóvető, nem tudom, akkor mit írt, (mert csak a szerkesztő s a szerző olvasták), ma szenzációs számokat csinál a zsidólobontásra a zsidópénzből alapított lap.

Miért? Mert megkérték. Mert barátságosan kérték meg őket. S ők „nem emberek.”

És az urak? Az urak igen jó emberek. Hát legyen barátom, ha nekéd jól esik, elmegyek, hisz utóvegre nem szégyen katolikusnak lenni.

A nép? Annak nincs meggyőződése. Két napi járóföldre gyalog elmegy, búcsúra s ha felbuztatják, a papot lehúzza az oltártól.

Egyébként nem csak vallási dologban van így.

Az egész vármegye függetlenségi. Két pap s egy kántor van, a ki néppárti. Mind a négy képviselő függetlenségi. Tehát akkor az egész nép óriási lelkesedésével alakult meg a megyei AS párt. De azért se megyei, se falusi egyetlen pártkör nincs, egyetlen függetlenségi lap az Anyacsikban nincs. A szervezetlenség — tökéletes.

A nagy bankett akkor is megvolt. Most is megvolt.

Akkor is lefeküdtek s aludtak. Most is lefeküsznek s alusznak. Mert munkájukat elvégezték.

Sajtó kell! Meggyőződéses, kifejezett programos kath. sajtó. Ezerszer is ez kell, addig ezer bankett, zászlólobontás is lehet, nem ér semmit!

Akkor lesz meggyőződéses intelligencia, meggyőződéses nép.

Vagyis: komoly elem, a melyre banketten kívül is számítani lehet.

S bizonyos, hogy ez nemcsak Csikban van így, de egyebütt is.

Erdélykatolikusainak, márcsak, a népszöveget tagjainak nevelésére is, feltétlenül kell katolikus napilap. Erdélyi kath. napilap.

S ez mi lehetne más, mint a „Közművelődés?”

Keserű tapasztalataink vannak, hogy a míg meggyőződésre nem nevelik az embereket, addig az ilyen festett dekorációk, szinpad puffogások, mint a csiki zászlólobontás, — sajnos — komolyan nem merlegel-

hetők, a z aktívák közénem könyvelhetők k. Ez nem tűz. Lobog, lobog, de utána csak pernye marad.

Hunor.

Szerkesztői üzenetek.

A remete — a remete bizony lekerült a barlang legmelyére és sohasem lát napvilágot. A többire nézve nagyon szívesen látom, csak vers ne . . . ne . . . ne. Az „Édes anyámhoz” ott szívesen, de minél előbb.

N. G. Most egyelőre függesszük fel a kérdést, úgy is azt mondják, mindig lamentálunk. Tehát más tárgyat kérek. Zichy N. ünnepe nov. közepén van, nagyon jó lesz addigra kedves intím apróságokat küldeni az ősz apostolról. Üdvözlét. Intenciókra nézve egyelőre „előjegyzés.”

Laji. Hát azt hiszi, hogy olyan rózsás lugosban lakik a szerkesztő? — nagyon téved. Töviseket kap a legmagasabb helyről — s a legkisebb kunyhóból is, de elismerést — csak egyszer kaptam — Pécsről. Ime szemelvények: Szó van egy nem közölt kéziratról „én olyan skribler vagyok, kinek kézírata csak úgy elszüllyedhet a „K.” s e k e l y papirkosarába? Ha, hm.

„Meg akarom tisztelni néhány megjegyzéssel” — képzelheti ilyen bevezetés után a megtiszteltetést, p. o. „Nem tölti be vagy nem is ismeri igazi hivatását a „K.” . . .” hallja csak Laji? Tudja-e az miért van? — mert egy cikk nem jelent meg. Ha megjelent volna . . . akkor megvan a hivatás! „Erről ott fogok szólni, hogy talán fogantatja lesz” — mi lesz most, suspendálás vagy exkommunikálás? — jaj csak egy cikk miatt — csak egy-egy. Majd oda küldöm, hol több érzék van az erdélyi katolicizmust erős en érdeklő ezen fontos ügy iránt.” Hallja Laji ezt a megtiszteltetést? — S még mondja valaki, hogy nem rózsás lugosban vagyok, — s hozzá még maga is nyafog.

Csőpika Csanyika. A szakrehányást nem érdemlem, tévedésből hirdették a szabadkőmüves páholyokból inscenizott Jó Pajtást. Hogyne allanánk mi is a Kis Pajtás mellé 1. mikor az oly ügyesen, kedvesen, páratlanul van szerkesztve, 2. mikor a főpásztor így szól a Csanyikának: „ezután nagyobb gondom lesz a Kis Pajtásra.”

H. V. Nagyon köszönöm ezt a figyelmet — egy részében már megelőzte egy szakavatott referens; de a sok kedves és intím apróságot felhasználom.

A gyilkostónál. Majd ha a sok fontos tárgy elfogyott, kirándulunk a gyilkostóhoz s nem szorítjuk a boros- és borvizes palackokat, mint — kellembarátokat, hanem „a zsidónál” megiszunk egy pohár tejet.

Szl. Bocsánat, de „tankölményt” igazán nem közlök s hozzá még máshol megjelent. Lehet, hogy megint azt írják, hogy nincs „kath. érzésem”. A kézirat egy héttig várok, — addig rendelkezék. Üdv.

P á l y á z a t.

A gyergyóremetei róm. kath. főkántori állásra az egyháztanács pályázatot hirdet.

Javadalma: 1. Évi 1000 korona fizetés. 2. Stóla és misédij illetmény átlagos számítás szerint évenként 400 korona. 3. 10 hold tagosított első osztályú birtok, mely 300—400 koronát jövedelmez. 4. Az arányosítással jutott 16 hold fenyőerdőnek üzemterv szerint engedélyezendő használat. 5. Jó lakás gazdasági épületekkel és veteményes kertekkel.

Kötelessége: 1. A kántori teendőknél jól képzett teljesítése. 2. Az állami iskolában a hitoktató akadályoztatása esetén a hittan tanítása. 3. Az állami iskolában heti egy óra alatt, úgyszintén az ifjúsággal is alkalmas időben az egyházi énekek betanítása.

Pályázhatnak okleveles kántorok, kik fedhetetlen életűek, a kántori teendők végzésében gyakorlattal és jó éneklő képességgel bírnak.

A pályázók tartoznak saját költségeiken folyó hó 10-én vagy 17-én személyesen megjelenni és a délelőtti nagymise alatt

a kántori teendőket végezni. A pályázatok folyó hó 17-ig beadandók.

Gyergyóremete, 1909. október 4-én.

Kiss Dénes,
lelkész.

A szászrégeni plébániához tartozó *abafújai* (Marostorda m.) róm. kath. kántorantitói állásra nyugdíjazás folytán pályázat hirdetettik.

Javadalmazás: 1. A püspöki pénztárból 100 kor. 2. 6 hold 1841-ől fekvőségek haszonélvezete, melynek évi jövedelme 74 kor. 3. Stólapénz 12 kor. 4. Az erdélyi rk. szegény papok és kántorok alapjából 40 kor. 5. Tandij 13 kor. 60 fillér. 6. Allamsegély 762 kor. 7. Szabad lakás, veteményes kert gazdasági épülettel.

Pályázati határidő november 1.

Kellően felszerelt kérvények alulírott iskolaszéki elnökhöz benyújtandók.

Az állás kinevezés után azonnal elfoglalandó.

Szászrégen, 1909. okt. 4-én.

Rácz István,
alesp. pléb., iskolaszéki elnök.

Csikdelne és Pálfalva társégház-községek tanácsa a csikdelnei községi iskola államosításával megüresedett és újonnan szervezett külön kántori állásra pályázatot hirdet.

Javadalma: 1. 80 kalangya őszi és 80 kalangya tavaszi kepe, melynek értéke 700 korona. 2. 3 hold 318□-ól szántó; 1 hold 1267□-ól kert; 4 hold 421□-ól első osztályú kaszáló, átlagos évi haszonbéré 400 kor. 3. Oszpora 122 korona. 4. Stóla temetésekből 70 kor. 5. Stóla szentmisek után 100 kor. 6. Szentmise alapítványi kamatokból 14 kor. 7. Regálék kártalanítási költségy kamata 5 kor. 30 fill. 8. Fakepe értéke 200 kor. 9. Fajzasi és legeltetési jog természetben. 10. Lakás, gazdasági épületek, konyhakert, szép gyümlölcsös.

Kötelességei: az összes kántori teendők lelkiismeretes teljesítése s a lelkész akadályoztatása esetén a hitoktatásban való helyettesítés. Pályázati határidő okt. 16.

A próba okt. 17-én d. e. 10 órakor lesz, melyen személyes megjelenés szükséges.

Kellően felszerelt folyamodványok a csikdelnei plébánia címére küldendők.

Csikdelne, (u. p. Várdotfalva), 1909. szeptember 30-án.

László Péter,
jegyző. Gábsi Dénes,
az egyháztanács elnöke.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. : :

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával

**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait**, melyekkel
igen tetemes súly és armegtakarítás éretik el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 kg. súlyu
harang hangja egy más régibb szerkezetű 460
kg. harang hangjával egyenlő.

**A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést**, melyek
a tornyot nem rázkódtatják, járásuk oly könny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Régi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását, — repedt haran-
goknak újraváló öntését vagy csekély felülízetés
mellett való becserelését.

Tűzmentes és szilárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reve-
rendák és címádák, papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák**: casulák, pluvialek, velumok, bal-
dachinumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat, mint ár és minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltenek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek — !